

Readability of Texts Turkish Textbooks in Grades 6, 7, 8

Alpaslan OKUR¹Gökhan ARI²

ABSTRACT. In this study, we have emphasized in readability of Turkish textbooks. In recent years, there has been an interest for readability of Turkish textbooks in Turkish and Turkey. Readability is based on the number words in a sentence and the number of syllables in a word. By bringing out average sentences and words, lengths obtained from these numbers, readability scores can be calculated. In this study, readability scores are figured out in order to find out how understandable the texts in Turkish textbooks. Two different formulas adapted to Turkish were used and compared. Informational and narrative texts were included, yet poems were not included. At the end of the study it was observed that narrative texts are more easily observed in terms of readability. It was also observed that as the grade level increases, the level of readability also increases.

Key words: Readability, text, Turkish Textbook

SUMMARY

Aim and the significance: Considering that Turkish language course is the basis for the each grade and level to improve reading and comprehension, the reading texts in the Turkish coursebooks are regarded as the most important tool to develop reading comprehension and thus readability. It is for that these texts are the learner tools that are being engaged with to comprehend in a class with the teacher. The concept of readability is defined as the degree of intelligibility of a text at a certain level. The research studies on readability gained much attention towards the end of 20th century in across Europe and USA, and formulae for readability were developed. In Turkey, however, the studies started in 1990s and the formulae from the research from those countries were adapted and adopted. The number of studies in Turkey on readability has also increased but at very few ones only one formula was implemented or it was concluded that the formula used in a particular study, as it does not fit in Turkish language. Flesch's readability formula was adapted by Atesman (1997) into Turkish language and has been tested with a few studies. Uzun-Cetinkaya's (2010) formula is also eligible for Turkish language. The main aim of this study is to explore the difficulty level of readability for the reading texts in Turkish coursebooks. To achieve this aim, those two formulae were implemented into the reading texts on Turkish coursebooks. The study is significant for the number and the length of reading texts to predict the readability at three different levels, and the convenience of average length of reading texts for the learners aged between 12 and 14. The basic work in this study is to count the sentences, words and syllables. This study contributes to the relevant literature by supporting the Atesman's (1997) study on the average length of syllable and sentences at 6th, 7th and 8th grade Turkish school textbooks and by presenting a generic score on readability.

Method: The study being conducted as a descriptive one is limited with 298 informative reading texts from a total of fifteen course textbooks of 6th, 7th and 8th graders gathered from different regions in Turkey. Researchers counted the sentences, syllables, and words in these fifteen, and applied the Atesman (1997) and Cetinkaya-Uzun (2010) formulae on to these. Thus, the texts were predicted according to two different readability formulae. For co-reliability purposes, the researchers counted the sentences, words and syllables on the sample textbooks of the current study separately, and when they were not in agreement, they repeated the counting together.

Findings, Discussion and Conclusion: The average length of word from the 298 texts as sample of the study is 2.69 syllables; average sentence length is 9.57 words. There are many texts above or below the average scores. According to Atesman's formula while the most bunching is at moderate difficult level in 6th, 7th and 8th grade textbooks, the least bunching at 6th and 7th grade textbooks is at most difficult level, the least bunching is at a very easy level 8th grade textbook. There is no decrease in getting easier from 6th grade to 8th grade reading texts. On the other hand, according to Cetinkaya-Uzun formula, the most bunching level is at educational reading texts for 6th, 7th and 8th grade textbooks. There is also no decrease from 6th to 8th grade textbooks. When the results of this study are considered, it is seen that the reading texts used in the study are differentiated incline with their readability levels; the average length of sentence and word in narrative reading texts is shorter when compared with the informative reading texts; in other words, it is observed that the readability level of informative reading texts is more difficult than of the narrative ones. As for the conclusion, it is understood that the Turkish textbook writers did not consider the readability level of the texts; it is monitored that the difficulty level does not increase from 6th through 8th grade textbooks and even found that the reading texts in the 7th and 6th grade textbooks are rather more difficult than the 8th grade texts.

¹Assist. Prof. Sakarya University, aokur@sakarya.edu.tr

²Assist. Prof. Aksaray University, gokhanari1977@gmail.com

6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirliği

Alpaslan OKUR¹ Gökhan ARI²

ÖZ. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde okunabilirlik üzerinde durulmuştur. Okunabilirlik, ülkemizde ve Türkçede son yıllarda rağbet edilen bir alan olmuştur. Çünkü okunabilirlik sayesinde metinlerin anlaşılabilirliği ortaya çıkmaktadır. Okunabilirlik, tümcedeki sözcük sayısına ve sözcükteki seslem sayısına dayanmaktadır. Bu sayılarla elde edilen ortalama tümce ve sözcük uzunlukları ortaya çıkarılarak okunabilirlik puanı hesaplanmaktadır. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ne kadar anlaşılabilir olduklarını öğrenmek için okunabilirlik puanları çıkarılmıştır. Türkçeye uyarlanmış iki farklı formül kullanılmıştır ve bunlar karşılaştırılmıştır. Bilgilendirici ve öyküleyici metinler çalışmaya alınmıştır. Şiirler alınmamıştır. Araştırmanın sonunda, öyküleyici metinlerin okunabilirlik açısından daha kolay olduğu gözlenmiştir. Sınıf seviyesi yükseldikçe metinlerin okunabilirlik seviyesi de yükselmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okunabilirlik, metin, Türkçe ders kitabı

GİRİŞ

İlköğretimde okumayı geliştirmede en önemli ders Türkçedir. Türkçe dersinde ders kitabı temel araçtır. Öğretim programına göre öğrencilerin, ders kitaplarındaki metinleri okuması gerektiği için metinlerin, öğrencilerin okuyup anlayabileceği bir yapıda olması gerekir. Bir metnin, okuyucu tarafından okunup anlaşılması, o metnin okunabilirliğine işaret eder. Bu sebeple okunabilirlik (readability), okumada önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye’de okunabilirlik çalışmalarının 1990’larda başladığı görülmektedir. Oysa tarihi Aristo ve Platon gibi bilim adamlarına dayanan okunabilirlik araştırmaları Amerika’da 1920’lerde başlamıştır (Chall, 1988). Bu araştırmalar öncesinde metinlerin okunabilirliğini ölçen bir formül geliştirilemediği için okuduğunu anlamaya dayalı bir yöntemle metinlerin zorluğu belirlenebiliyordu. Fletcher (2006), okuduğunu anlama ve değerlendirmenin doğrudan görülebilir bir işlem olamayacağını belirterek okunabilirlik formülünün gerekliliğini vurgulamaktadır.

Okunabilirlik formülleri, metnin yapısal özelliklerinden yola çıkarak metinleri okuma zorluklarına veya kolaylıklarına göre tanımlamayı ve sınıflandırmayı amaçlayan kestirim araçlarıdır (Çetinkaya, 2010:40). Metnin anlaşılabilmesi, okuyucunun metin içeriği ile kolaylık-zorluk bakımından etkileşimine bağlıdır.

Okunaklılık, okunabilirlik ve anlaşılabilirlik kavramlarının alan yazında karıştırıldığı görülmektedir. Okunaklılık metnin baskı biçimi yani, punto, yazım, sayfa düzeni gibi yalnızca dış yapı özelliklerini ihtiva eder. Bu bağlamda biçimsel özellikleri içeren okunaklılık (legibility) ile okunabilirlik ayrı tutulması gereken kavramlardır (DuBay, 2004).

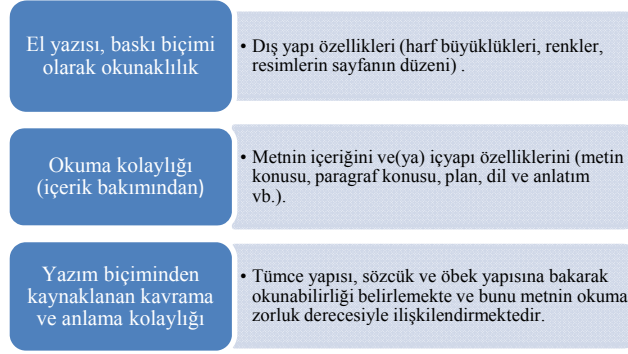
Ateşman’a (1997) göre okunabilirlik, okuyan tarafından metinlerin kolay ya da güç anlaşılır olma durumudur. Okunabilirlik, çoğunlukla metinlerin nicel özellikleri yani tümce ve sözcük uzunlukları ile bilinmeyen sözcük sayısı göz önüne alınarak metnin okuma güçlük düzeyini belirlemeyi amaçlar. Çünkü okuyucunun yaş, seviye ve becerisine göre tümcenin uzunluğu (sözcük sayısı) ve sözcüğün uzunluğu (seslem sayısı) okuyucunun metni işlememesini ve anlamlandırmasını güçleştirebilen bir etken olabilmektedir. Knight-Mckenna’a (2008) göre çok seslemliler (heceli) sözcükleri okumaya çalışan bir okuyucu, metni işleme ve anlamlandırma sürecini istendik düzeyde gerçekleştirememektedir. Sözcüğün uzunluğu aynı zamanda anlamayı da güçleştirmektedir (Clifton vd. 2007). Bu nedenle Dean ve arkadaşlarının (2006) da belirttiği gibi metinlerin okuma güçlük düzeylerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda metinlerin okuyucu düzeyine uygunluğunun tespiti okunabilirlik çalışmalarının birincil amacıdır.

Klare (1963) okunabilirliği yazım biçimine bağlı anlama ve kavrama kolaylığı olarak tanımlamakta, metindeki dilsel özelliklerin okur tarafından az ya da çok kabul edilebilir olmasıyla

1Yard. Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, okur@sakarya.edu.tr

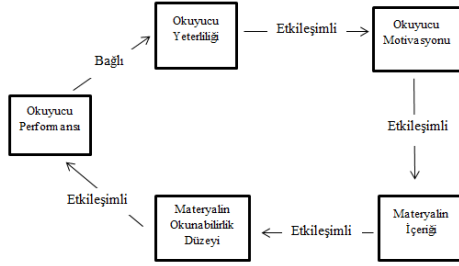
2Yard. Doç. Dr. Aksaray Üniversitesi, gokhanari1977@gmail.com

ilişkilendirmektedir. Klare'a göre, araştırmalarda okunabilirlik kavramı üç anlamda kullanılmaktadır (akt. Çetinkaya 2010). Okunabilirlikle ilgili üç alt kavram, şöyle açıklanabilir:

Şekil 1: Klare'e göre okunabilirlik alt kavramları ve alanları (Çetinkaya, 2010'dan aktarılarak düzenlenmiştir.)

Tüm etkileşimleri [sözcük, tümce; isteklendirme, okuma becerisi; anlama vs.] içeren unsurların genel toplamı, bir okuyucu grubunun başarısını etkileyen materyaller arasında yer almaktadır. Başarı, okuyucunun metni anlamasını, en uygun hızla okumasını ve ilginç bulmasını kapsamaktadır. (Dale ve Chall, 1949'dan akt. DuBay, 2004). Okuyucunun performansı onun yeterliliği, motivasyonu; metnin içeriği ve okunabilirliği ile etkileşimlerine bağlıdır. Bu etkileşimler şöyle gösterilebilir:

Şekil 2: Okuyucu performans modeli (Klare, 1988: 29)

SMOG (Simple Measure of Gobbledygook) okunabilirlik formülünü ortaya koyan McLaughlin (1969) okunabilirliği, belirli bir düzeydeki insanın belirli bir okuma metnini zorlayıcı veya kavranabilir bulması olarak betimlemektedir. Bu tanımda, metin ile okuyucuların okuma becerisi, eski bilgi ve isteklendirme (motivasyon) gibi özellikler arasındaki etkileşim ön plandadır.

Bu model okuma becerisi ve okuma niteliği arasındaki ilişkiyi ortaya koyar. Okunabilirlikte nicelikle ilgili bilgiler ise sayısal verilere yani okunabilirlik formüllerine dayanır.

Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesinde bugüne kadar birçok değişken kullanılmıştır. Bunlardan en sık kullanılan değişkenler (sözcük olarak) ortalama tümce uzunluğu ve (seslem olarak) ortalama sözcük uzunluğudur (Ateşman, 1997: 72). Bunu biraz daha açalım: "Okunabilirlik formüllerini içeren çalışmaların çoğu, bir metinde seslem ve sözcükleri sayma a) her sözcükteki seslemleri b) her tümcedeki sözcükleri c) her tümcedeki seslemleri saymayı içerir. Bu sayılar okunabilirlik indeksinde formüle dönüştürülür. Tipik formül çalışması uzun sözcükleri okumanın kısa sözcükleri okumaktan daha zor olduğunu ve uzun tümceleri okumanın kısa tümceleri okumaktan daha zor olduğunu varsayar. Bu varsayımlar akla uygundur. Yani bu varsayımlar mantıklı sonuçlar üretirse (iki ya da daha fazla metnin en azından nispi okunabilirliğini değerlendirmede kullanıldığında) şaşırtıcı değildir." (Haynes, 2010: 90). Sözcük ve seslem değişkenleriyle oluşturulan okunabilirlik formülleri hem yaş/sınıf seviyelerine göre okunabilecek metinleri belirlerken hem de dikkat dağınıklığı olanlar, ruhsal sağlık sorunu olanlar veya zihinsel engelli olanlar için de gerekli görülmektedir (Singh, 1995; Ashvind vd., 2009; Sylvia vd., 2009).

Okunabilirlik formülleri, az sayıda değişkenle yapılandırılmış, kullanımı kolay ve nesnel ölçme araçlarıdır. Formüllerin yapılandırılmasında genel olarak uzman görüşüne göre sınıflandırılmış metinler, çıkartmalı okunabilirlik işlemi uygulanarak elde edilmiş okuma puanları veya o dilde geçerliği ve güvenilirliği ortaya konmuş diğer bir formül ile yapılmış işlem sonucu elde edilen okuma

puanları ölçüt alınmaktadır (DuBay, 2004'ten akt. Çetinkaya, 2010: 16). Her dilin sözcük ve tümce yapısı birbirinden farklı olduğu için her okunabilirlik formülü her dile uygulanamaz. Türkiye'de bilimsel olarak bilinen ilk çalışma Ateşman (1997) tarafından Flesch'in okunabilirlik formülünü Türkçeye uyarlamasıdır. Bu çalışmadan sonra Ateşman tarafından uyarlanan formül başka araştırmalara da konu olmuştur.

Temur (2002) ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinlerle, bu kitapları kullanan öğrencilere ait kompozisyonlar Ateşman(1997) tarafından geliştirilen formülü kullanarak bir karşılaştırma yapmıştır. Buna göre ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik değerinin öğrenci kompozisyonlarından yüksek olduğu ancak bu değer anlamlı olmadığı belirtilmektedir.

Çeçen ve Aydemir (2011) okul öncesi 50 hikâye kitabı üzerinde yaptıkları okunabilirlik incelemesinde Ateşman (1997) formülüne göre hikâyelerin çok kolay, kolay ve orta düzey okunabilirliğe sahip olduğunu belirtmişlerdir.

Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) Ateşman formülüne dayanarak yaptıkları incelemede üç 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %62'sinin, bilgilendirici metinlerin %18'inin kolay ya da çok kolay düzeyde olduğunu; öyküleyici metinlerin %3'ünün, bilgilendirici metinlerin ise %35'inin zor ya da çok zor düzeyde olduğunu belirtmişlerdir.

Zorbaz (2007) ise Ateşman formülünü kullanarak ders kitaplarına alınan masalların öğrencilerin yaşlarına ve eğitim düzeylerine uygunluğunu belirlemeye yönelik araştırmasında masalların ortalama okunabilirlik düzeylerinin sınıflara göre çok değişmediğini hatta 4. sınıftaki metinlerin 3. sınıf metinlerine göre daha kolay olduğunu ve 6. sınıf ile 7. sınıf için seçilmiş metinler arasında güçlük yönünden neredeyse hiçbir fark olmadığını belirtmiştir.

Söz konusu çalışmalardan farklı olarak Çetinkaya (2010)'nın istatistiksel çözümler yoluyla elde edilen regresyon denklemiyle Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırmasına yönelik "Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü"nü geliştirdiği görülmektedir. Sözü geçen formülde Çetinkaya'nın metinleri tanımlama ve sınıflandırma biçiminin Ateşman'dan farklı olduğu görülmektedir.

Okunabilirlik formülleri, metnin bireye veya sınıfa uygunluğu, anlaşılıp anlaşılmaması, iyi ya da kötü oluşu ile ilgili kesin sonuçlar vermemekte, yalnızca metnin yapısal okuma güçlüğüne yönelik bir fikir vermektedir; dolayısıyla okunabilirlik, ancak metnin nitel özellikleriyle birlikte ele alındığında kesin bir sonuca ulaştırılabilir (Zorbaz 2007).Haynes'e (2010: 91) göre okumada biçimsel ve kavramsal olarak şu durumlar ve nitelikler okunabilirlik ve anlaşılabilirlikte önem arz eder:

1. Görsel nitelikler (okuyucuya uygun kâğıt yapısı, boşluklar, çizgisel düzen, yazım, semboller nasıldır?)
2. Kavramsal nitelikler (okuyucuya uygun fikirler ve mantık yapısı)
3. Sözcük bilgisi (okuyucuya uygun sözcük seçimi)
4. Tümce yapısı (okuyucuya uygun tümce yapısı ve dizilişi)
5. Türle ilgili kurallar ve söylem yapısı (okuyucunun önceki bilgileriyle uyumlu türler ve metnin birimlerini anlayabilme bilgisi)

Burada belirtilen okunabilirliğin nitelik yönünü sınımadan önce "Hangi tür metinlerde okunabilirlik çalışmasını yapmak gerekir?" sorusu sorgulanmalıdır. Türkçede okunabilirlikle ilgili çalışmalarda çözüme kavuşturulması gereken ana problem Haynes'in nitelikle ilgili belirttiği "okuyucuya uygunluk"tur. Türkiye'de hangi yaş grubunda hangi tür metinlerin okutulacağı, bu metinlerde hangi sözcüklerin yer alması gerektiği mutlaka belirlenmelidir. Bunu saptamak için geniş kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Ancak niceliği ve niteliği bir araya getirecek verileri elde etmek için öğrencilerin okudukları metinlerin okunabilirlik güçlüğü ve sınıflamasını da yapmak gerekir. Sözü edilen geniş kapsamlı bir araştırmanın ön bilgilerini, yani okunabilirliğin nicelik ile ilgili verilerini elde etmeye yönelik olarak bu çalışmada Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerini belirlemede işe koşulan Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerini kullanarak altıncı, yedinci ve sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini tespit etmek amaçlanmıştır.

Her sınıf seviyesindeki Türkçe dersinin okumayı geliştirme ve okuduğunu anlamada temel ders olduğu düşünüldüğünde; Türkçe ders kitaplarındaki metinler de okuduğunu anlamada dolayısıyla okunabilirlikte en önemli araçtır. Çünkü bu metinler her öğrenci tarafından sınıf ortamında ve öğretmen huzurunda okunan, anlaşılmaya çalışılan araçlardır. Bu metinlerin anlaşılmaya ve okunabilirliğe ne kadar uygun oldukları, Türkçeye uyarlanmış iki farklı okunabilirlik formülü ile ölçülerek yansıtılmaya çalışılmıştır. Bu konu ile yapılan çalışmalar sınırlı sayıdaki metinleri tek formül ile yansıtırken bu çalışma çok sayıdaki metinleri iki formül ile ölçerek karşılaştırması açısından önemlidir.

Türkiye’de ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitapları kapsamında yapılan okunabilirlik araştırmaları her sınıfı kapsayacak biçimde yapılmamıştır. Ayrıca yapılan çalışmalarda tek formül işe koşulmuştur. Bu çalışmada, Türkçede daha önce kullanılmış, zorluk dereceleri birbirinden farklı betimlenen iki formül işe koşularak ve her sınıftan beşer kitap incelenerek okunabilirlik araştırmalarına karşılaştırma yapma olanağı sunulmak istenmiştir.

Problem

Çalışmanın problem cümlesini “6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin okunabilirlik gücü nedir?” sorusu teşkil etmektedir. Bu soruya cevap verebilmek için Türkçenin yapısına uygun kullanışlı iki formül işe koşulmuştur: Ateşman (1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formülleri. Bu problem doğrultusunda alt problemler şunlardır:

1. 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde ortalama sözcük ve tümce uzunluğu nedir?
2. 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik gücü nedir?
3. 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin okunabilirlik gücü nedir?
4. 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerin okunabilirlik gücü nedir?

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Okunabilirlik düzeyini belirleyen bu çalışmanın evrenini Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nca onaylanmış, Tebliğler Dergisi’nin çeşitli sayılarında yayımlanmış ve bu araştırmanın yapıldığı tarihlerde (2010-2011 eğitim öğretim yılı) okullarda ders kitabı olarak okutulan Türkçe 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Evren içinde yaygın olarak Türkiye’nin değişik illerinde okutulmakta olan on beş Türkçe ders kitabı örneklemi teşkil etmektedir.

Sınırlılık

Bu çalışma on beş Türkçe ders kitabı ile sınırlıdır. Bu on beş kitap şunlardır: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları(6, 7, 8. sınıflar), Koza Yayınları (6, 7, 8. Sınıflar), Pasifik Yayınları(6, 7, 8. sınıflar), Özgün Yayınları(7, 8. sınıflar), Doku Yayınları(6. sınıf), Evren Yayınları(6. sınıf), Harf Yayınları(7. sınıf) ve Erdem Yayınları (8.sınıf).

Çalışmanın örneklemini oluşturan on beş ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinler çalışmaya dâhil edilmiş, şiirler çalışma kapsamına alınmamıştır. Temaları oluşturan okuma ve serbest okuma metinleri çalışmaya dâhil edilmiş, dinleme metinleri çalışma kapsamına alınmamıştır. Sonuçta toplam on beş ders kitabındaki 298 (iki yüz doksan sekiz) metin çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

Ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik sayıları ve güçlük düzeyleri metnin zorluğuyla ilgili kestirimde bulunulmasını sağlar. Dolayısıyla bu çalışmada kullanılan okunabilirlik formülleri seslem, sözcük ve tümce saymaya dayandığı için anlaşılabilirlik kapsam dışındadır.

Araştırmanın Modeli

İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirliği ile ilgili kestirimde bulunmayı amaçlayan bu çalışmanın modeli var olan bir durumu betimlemede kullanılan “tarama/betitleme modeli”dir.

Uygulama

Türkçe metinlere yönelik yapılan okunabilirlik araştırmalarında girişte de görüldüğü gibi Ateşman formülü kullanılmıştır. Bir kısım araştırmada ise İngilizce için geliştirilen formüller doğrudan Türkçe metinlere uygulanmıştır ki bu da Çetinkaya'nın (2010:65) belirttiğı gibi farklı özelliklere sahip iki dile ait metinlerde aynı formülleri kullanmak geçerli sayılmadığı için bu çalışmada Türkçede geçerliğı sınanan ve kullanılan bu iki (Ateşman, 1997; Çetinkaya-Uzun, 2010) formülün kullanılması uygun görülmüştür.

Araştırmacılar on beş Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici okuma metinlerinin seslem, sözcükve tümcelerini saymış, Ateşman(1997) ve Çetinkaya-Uzun (2010) okunabilirlik formüllerini her metin için uygulamışlardır. Böylelikle farklı iki formüle göre metinlerin okunabilirlik durumunu ortaya çikarmışlardır. Bu uygulamanın basamakları şöyle gerçekeştirilmiştir (Çetinkaya, 2010):

1. Sözcükler sayılır.

(Boşlukla aralanmış, sayılar, yazıbirimler, semboller ve yazıbirim kümeleri sözcük olarak kabul edilmiştir. Birleştirme çizgisiyle ayrılmış sözcükler ve kısaltmalar sözcük olarak kabul edilmiştir.)

2. Tümceler sayılır.

(Dilbilgisel olarak diğer tümce veya tümleçten bağımsız olduğı düşünölen her birim tümce olarak kabul edilmiştir. Nokta (.), soru işareti (?), açıklama noktası (:) ve iki parantez () bitirilmış bir tümce olarak kabul edilmiştir. Ayrıca virgül (,) ile ayrılmış sıralı tümceler ve *ve/veya/dA/ki/yahut* gibi çeşitli bağılaçlarla bağılanmış bağılı tümcelerin her biri de tümce olarak sayılmıştır.

3. Seslemler sayılır.

(Seslemler sesletildiğı biçimiyle sayılmıştır. Semboller ve şekiller de sesletildikleri biçimiyle sayılmıştır.)

4. Ortalama tümce uzunluğı bulunur.

Ortalama tümce uzunluğunu bulmak için toplam sözcük sayısı tümce sayısına bölünür.

$$OTU = \frac{\text{Toplam sözcük sayısı}}{\text{Toplam tümce sayısı}}$$

5. Ortalama sözcük uzunluğı bulunur.

Ortalama sözcük uzunluğunu bulmak için toplam seslem sayısı toplam sözcük sayısına bölünür.

$$OSU = \frac{\text{Toplam seslem sayısı}}{\text{Toplam sözcük sayısı}}$$

6. Formül hesaplanır.

Ateşman formülü şu şekilde uygulanır.

$$OP = 198,825 - (40,175 \cdot OSU - 2,610 \cdot OTU)$$

Çetinkaya-Uzun formülü şu şekilde uygulanır.

$$OP = 118,823 - 25,987 \cdot OSU - 0,971 \cdot OTU$$

$$OP = \text{Okunabilirlik Puanı}$$

$$OTU = \text{Ortalama tümce uzunluğı}$$

$$OSU = \text{Ortalama sözcük uzunluğı}$$

Verilerin Analizi

Ortalama uzunluklar ve formüller uygulandıktan sonra çıkan sonuçlar, aşağıda her iki formülde de belirtilen sınıflamalardaki düzeylere göre analiz edilmiştir İki formülün örtüştüğü düzeyler, o ders kitabındaki metinler karşılaştırılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Ateşman Formülü Düzeyleri		Çetinkaya-Uzun Formülü Düzeyleri		
PUAN	DERECE	PUAN	OKUMA DÜZEYİ	SINIF SEVİYESİ
90-100	ÇokKolay	51+	Bağımsız Okuma	5, 6 ve7. sınıf
70-89	Kolay			
50-69	OrtaGüçlükte	35-50	EğitselDüzey	8 ve 9. sınıf
30-49	Zor			
0-29	ÇokZor	0-34	EngelliDüzey	10, 11 ve 12. sınıf

Şekil 3:Ateşman ve Çetinkaya-Uzun'a Göre Okunabilirlik Puanları ve Düzeyleri

Bu okunabilirlik düzeylerindeki temel etmen sözcüklerdeki seslem sayısı ve tümcelerdeki sözcük sayısıdır. Flesch (1948:230) ve Flesch'in bu formülünü Türkçeye uyarlayan Ateşman (1997: 73), İngilizce ve Türkçe metinlerdeki ortalama seslem ve sözcük uzunluklarını şöyle belirtmektedir:

TÜRKÇE		ZORLUK DERECESESİ	İNGİLİZCE	
Sözcük Uzunluğu (Seslem Sayısı)	Tümce Uzunluğu (Sözcük Sayısı)		Sözcük Uzunluğu (Seslem Sayısı)	Tümce Uzunluğu (Sözcük Sayısı)
2.2	4	KolayMetin	1,3	10
2.6	10	Normal Metin	1.5	17
3.0	30	ZorMetin	1,8	27

Şekil 4: Türkçe /İngilizce Zorluk Derecesine Göre Sözcük ve Tümce Uzunlukları

Güvenirlilik

Çalışmanın örneklemini oluşturan ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre güvenirliliğini sağlamak için araştırmacılar metinlerdeki seslem, sözcük ve tümceleri ayrı ayrı saymışlar, bunlarda farklı sayılara ulaşımlarsa birlikte tekrar saymışlardır.

BULGULAR

Bu bölümde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeyleriyle ilgili olarak tablolar düzenlenmiştir. Tablolardaki kısaltmaların anlaşılması için şu bilgileri vermek yerinde olacaktır:

Tablolardaki tür sütunlarında 1=bilgilendirici metni, 2=öyküleyici metni simgeler. OSU= ortalama sözcük uzunluğu, OTU= ortalama tümce uzunluğu, A OPU= Ateşman okunabilirlik puanı, ÇU OPU=Çetinkaya-Uzun okunabilirlik puanı. Düzey sütununda belirtilenler ise iki formüle (Ateşman,Çetinkaya-Uzun) göre okunabilirlik düzeyini belirtmektedir.

6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 1: Pasifik Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzey
1	Kızlarıma Mektuplar	1	mektup	2,71	9,66	64	39	orta-eğitsel
2	Damda	2	masal	2,16	5,68	97	57	çok kolay-bağımsız
3	Güler Yüz	2	hikâye	2,42	7,86	80	48	kolay-eğitsel
4	Sevinme Oyunu	2	hikâye	2,50	7,75	77	46	kolay-eğitsel
5	Atatürk ve Çocuk	1	biyografi	2,63	11,03	64	39	orta-eğitsel
6	Atatürk ve Bilim	1	biyografi	2,61	9,84	68	41	orta-eğitsel
7	Onuncu Yıl Nutku	1	nutuk	2,69	12,72	57	36	orta-engelli
8	Vatandaşlık Ve İnsan Hakları	1	makale	3,03	14	40	26	zor-engelli
9	Atatürk'le Yaşayanlar-Mübeccel Nami Duru	1	röportaj	2,61	7,28	75	43	kolay-eğitsel
10	Atatürk Halk İçinde	1	biyografi	2,88	8,5	61	35	orta-eğitsel
11	Savaşın Ortasında Bir İnsanlık Masalı	1	köşe yazısı	3,20	5,44	55	30	orta-engelli
12	Son Kuşlar	2	hikâye	2,88	9,11	59	35	orta-eğitsel
13	Sarı Sıcak	2	hikâye	2,29	5,11	93	54	kolay-bağımsız
14	Kitaplarda Gezinmek	1	deneme	2,76	12,91	54	34	orta-engelli
15	Kitaplar Arasında	2	tiyatro	2,63	5,38	79	45	kolay-eğitsel
16	Rejin Hanım	2	hikâye	2,45	7,95	79	47	kolay-eğitsel
17	İmza Günü	2	hikâye	3,03	5,37	63	34	orta-eğitsel
18	Bulutlarla Yarışan Kadın	1	biyografi	2,58	10,75	66	41	orta-eğitsel
19	Bayrak Kardeşliği	2	anı	2,16	6,98	93	55	çok kolay-bağımsız
20	Bayram Günleri	1	deneme	2,73	12,75	53	33	orta-engelli
21	Dilin Önemi ve Özellikleri	1	makale	2,91	10,28	53	31	orta-engelli
22	Gül Hanım'ın Annesi	2	hikâye	3,22	4,55	57	30	orta-engelli
23	Bir Çekişme	2	hikâye	2,79	8,37	64	38	orta-eğitsel
24	Tatlı Dil	2	hikâye	2,48	7,86	78	46	kolay-eğitsel
25	Eskici	2	hikâye	2,29	9,58	82	50	Kolay-eğitsel
26	Hamlet	2	Hikâye	2,55	6,38	78	45	kolay-eğitsel

Tablo (1) incelendiğinde on iki bilgilendirici metnin Ateşman formülüne göre bir metnin kolay, on tanesinin orta, bir tanesinin zor; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise altı metnin eğitsel, altı metnin engelli düzeyde olduğu görülmektedir. Bu iki formüle göre *Vatandaşlık ve İnsan Hakları* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin zor olduğu söylenebilir.

Tablo (1)'e göre on dört öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre iki metin çok kolay, sekiz metin kolay, dört metin orta düzeydedir; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise dört metin bağımsız, dokuz metin eğitsel, bir metin engelli düzeydedir. Bu iki formüle göre *Bayrak Kardeşliği* ve *Damda* adlı metinlerin okunabilirliğinin diğer metinlere göre kolay olduğu söylenebilir.

Tablo 2: MEB 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması	2	hikâye	2,56	8,32	74	44	kolay- eğitsel
2	Okuma Üstüne	1	deneme	2,1	11	86	54	kolay- bağımsız
3	Atatürk ve Onun Büyük Eseri	1	biyografi	2,78	9,66	62	37	orta-eğitsel
4	Atatürk'ten Anılar	2	anı	2,61	8,43	72	43	kolay-eğitsel
5	Kadının Siyasi ve Sosyal Haklarını Kazanması	1	deneme	2,42	13,13	67	43	kolay-eğitsel
6	Ömür Boyu Mutluluk	2	hikâye	2,59	9,81	69	42	kolay-eğitsel
7	Bir Mektup	1	mektup	2,66	7,89	71	42	kolay-eğitsel
8	İstanbul Liseli Küçük Hasan	2	hikâye	2,89	7,76	63	36	kolay-eğitsel
9	Beypazarı	1	gezi	2,89	14,75	44	29	zor-engelli
10	Zamanı Kazanmak veya Kaybetmek	1	deneme	2,73	8,21	57	36	orta-eğitsel
11	Mavisini Yitirmiş Yaşamak	1	deneme	2,61	8,15	73	43	kolay-eğitsel
12	Kırkikindiler	1	gezi	2,59	10,73	67	41	kolay-eğitsel

Tablo (2) incelendiğinde Ateşman formülüne göre sekiz bilgilendirici metinden beş tanesinin kolay, ikisinin orta, birinin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre altısının eğitsel, birinin bağımsız, birinin de engelli düzeyde olduğu görülmektedir. Bu iki formüle göre *Beypazarı* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin zor olduğu söylenebilir.

Tablo (2)'ye göre dört öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre dördü de kolay düzeydedir; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise dördü de eğitsel düzeydedir.

Tablo 3: Koza Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Numara	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Sevgi Paylaştıkça Çoğalır	2	hikâye	3,26	6,78	74	44	kolay-eğitsel
2	Eskici	2	hikâye	2,29	9,58	86	54	kolay-bağımsız
3	Atatürk	1	biyografi	2,73	10,18	62	37	orta-eğitsel
4	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	1	makale	2,82	11,31	72	43	orta-eğitsel
5	Kadın Ulusun Temelidir	2	anı	3,09	7,19	67	43	orta-engelli
6	Türk Müziği ve Türk Folkloru	1	makale	2,84	11,48	69	42	orta-engelli
7	Geleceğin Dünyası	2	hikâye	3,01	7,76	71	42	orta-engelli
8	Edison	1	biyografi	1,87	10,09	63	36	orta-eğitsel
9	Pulsuz Dilekçe	1	mektup	3,02	5,02	44	29	orta-eğitsel
10	Ormanda Sabah	1	gezi	2,73	10	57	36	orta-eğitsel
11	Süpermen İstanbul'a Düştü	2	hikâye	2,44	2,98	73	43	çok kolay-bağımsız
12	Prensi Olmayan Masal Kitabı	2	hikâye	2,75	6,06	67	41	kolay-eğitsel
13	Özgün Bir Konu Aranıyor	1	deneme	2,67	6,9	74	44	kolay-eğitsel
14	Masal Adam	2	masal	2,85	12,8	86	54	orta-engelli

Tablo (3) incelendiğinde Ateşman formülüne göre yedi bilgilendirici metnin birisinin kolay, altısının orta; Çetinkaya-Uzun formülüne göre altısının eğitsel, bir metnin engelli düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo (3)'e göre yedi öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre bir metin çok kolay, üç metin kolay, üç metin orta düzeydedir; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise iki metin bağımsız, iki metin eğitsel, üç metin engelli düzeydedir. Bu iki formüle göre *Masal Adam*, *Kadın Ulusun Temelidir* ve *Geleceğin Dünyası* adlı metinlerin okunabilirliğinin diğer metinlere göre zor olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Doku Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Dört Arkadaş	2	masal	3,04	7,81	56	32	orta-engelli
2	Gizli Hayırsever	2	hikâye	2,67	9,83	66	40	orta-eğitsel
3	Mutfak Kültüründen Küreselleşmeye	1	mektup	2,79	8,41	65	38	orta-eğitsel
4	Bir Haber	2	hikâye	2,78	7,04	69	40	orta-eğitsel
5	Atatürk'ün Hayatı	1	biyografi	2,91	10,19	55	33	orta-engelli
6	Hayat Yaratmasını Bilen Adam	2	anı	2,65	8,13	71	42	kolay-eğitsel
7	Uzay Denen O Yer	1	deneme	3,75	9,48	55	33	orta-engelli
8	Bir Arının Günlüğü	1	günlük	2,75	7,94	58	36	orta-eğitsel
9	Su Gibi	1	deneme	2,38	6,83	78	44	kolay-eğitsel
10	Artık O Da Bir Kargaydı	2	hikâye	2,59	5,07	77	36	kolay-eğitsel
11	Mutluluğun Ölçüleri	1	deneme	2,82	4,75	96	54	çok kolay-bağımsız
12	Kaşığı	2	hikâye	2,65	3,73	58	49	orta-eğitsel
13	AkkızKarakız	2	masal	2,76	12,76	54	36	orta-eğitsel
14	Atasözleri Üzerine	1	makale	2,74	13,95	52	34	orta-engelli
15	Estetik Nedir?	1	söyleşi	2,82	6,72	68	39	orta-eğitsel
16	Ton Ton Dedenin Yaşlı Saati	2	hikâye	2,58	7,51	75	44	kolay-eğitsel
17	Sevgi Her Şeydir	1	söyleşi	2,46	6,45	83	48	kolay-eğitsel
18	Anne Sevgisi	2	hikâye	2,44	5,58	86	50	kolay-eğitsel
19	Yurt Sevgisi	1	mektup	2,76	12,76	54	40	orta-eğitsel

Tablo (4) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on bilgilendirici metnin birinin çok kolay, birinin kolay, sekizinin orta; Çetinkaya-Uzun formülüne göre birinin bağımsız, altısının eğitsel, üçünün engelli düzeyde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Mutluluğun Ölçüleri* adlı metnin okunabilirliğinin diğer metinlere göre kolay olduğu belirtilebilir.

Tablo (4)'e göre dokuz öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre dört metin kolay, beş metin orta düzeydedir; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise sekiz metin eğitsel, bir metin engelli düzeydedir.

Tablo 5: Evren Yayınları 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Tünek Ahmet	2	hikâye	2,81	7,21	67	39	orta-eğitsel
2	Sevgi de Bir Yaşam Felsefesidir	1	deneme	3,16	4,73	60	32	orta-engelli
3	Atatürk'ün Yaşamı Ve Düşünceleri	1	biyografi	2,98	8,04	58	34	orta-engelli
4	Atatürk ve Halk Bilimi	1	makale	3,13	10,92	45	27	zor-engelli
5	Mustafa Kemal Paşa ve Köylü Kadın	2	anı	2,45	6,36	84	49	kolay-eğitsel
6	Gazi'yi Gördüm	2	anı	2,79	6,79	69	40	orta-eğitsel
7	Türk Bağımsızlığı ve Lozan Antlaşması	1	deneme	2,86	16,17	42	29	zor-engelli
8	Sarı Sıcak	2	hikâye	2,5	4,67	86	49	kolay-eğitsel
9	Daha İyi Olabilir	1	deneme	2,76	10,51	61	37	orta-eğitsel
10	Sol Ayağıyla Yazan Adam	1	söyleşi	2,58	8,88	72	43	kolay-eğitsel
11	Sanat ve Halk Sanatı	1	deneme	2,28	10,13	81	50	kolay-eğitsel
12	Rodin'den Aldığım Ders	2	anı	2,25	10,70	81	50	kolay-eğitsel
13	Sinemalarda Yaşamak	1	deneme	2,38	6,60	86	51	kolay-bağımsız
14	Resimden	1	deneme	2,74	12,69	56	35	orta-eğitsel
15	Onu Örnek Göstermeyin	2	hikâye	2,58	5,48	81	46	kolay-eğitsel
16	Yolunuz Açık Olsun	1	mektup	2,69	10,51	64	41	orta-eğitsel
17	Mani Dünyamız	1	söyleşi	2,44	4,71	89	51	kolay-bağımsız
18	Gamsız	2	hikâye	2,23	10,21	83	51	kolay-bağımsız
19	Kar Tanesi	2	masal	2,39	10,40	76	47	kolay-eğitsel
20	Küreselleştik Isınıyoruz	1	haber	3,28	14,76	29	19	çok zor-engelli
21	Şu Su	1	makale	3,81	9,52	20	11	çok zor-engelli
22	Güz Türküsü	1	deneme	2,81	13,1	52	33	orta-engelli

Tablo (5) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on dört bilgilendirici metnin dördünün kolay, altısının orta, ikisinin zor, ikisinin çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre iki metnin bağımsız, beş metnin eğitsel, yedi metnin engelli düzeyde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Sinemalarda Yaşamak*, *Mani Dünyamız* metninin diğer metinlere göre okunabilirliğinin kolay; *Küreselleştik Isınıyoruz*, *Atatürk ve Halk Bilimi*, *Şu Su*, *Türk Bağımsızlığı ve Lozan Antlaşması* adlı metinlerin okunabilirliğinin diğer metinlere göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo (5)'e göre sekiz öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre altı metin kolay, iki metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise bir metin bağımsız, yedi metin eğitsel okuma düzeyindedir. İki formüle göre *Gamsız* adlı metnin okunabilirliğinin diğer metinlere göre daha kolay olduğu görülmektedir.

Tablo 6: Ateşman Formülüne Göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

	çok kolay	kolay	orta	zor	çok zor	toplam
6. Sınıf (5)	4	37	46	4	2	93
6. Sınıf %	4,30	39,78	49,46	4,30	2,15	100,00

Ateşman formülüyle düzenlenmiş beş 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki 93 metnin okunabilirliğinin gösterildiği dağılım (Tablo 6) incelendiğinde en çok birikmenin orta düzeyde (%49,46), en az birikmenin ise çok zor düzeyde (%2,15) olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Çetinkaya-UzunFormülüne Göre 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Toplam	bağımsız	eğitsel	engelli	toplam
6. Sınıf (5)	11	59	23	93
6. Sınıf %	11,83	63,44	24,73	100

Çetinkaya-Uzun formülüyle düzenlenmiş beş 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğinin belirtildiği dağılım (Tablo 7) incelendiğinde en çok birikmenin eğitsel okuma düzeyinde (%63,44), en az birikmenin ise bağımsız okuma düzeyinde (%11,83) olduğu görülmektedir. Buna göre Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü esas alındığında metinlerin sadece %11,83'ü altıncı sınıf ders kitaplarının seviyesinde olduğu görülmektedir.

7. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 8: Pasifik Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzyer
1	Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı	1	konferans	3	18,14	30	23	zor-engelli
2	Hiroşimalı MasahiNii	1	fıkra	3,2	7,4	51	28	orta-engelli
3	Hayal Çocuk	1	söyleşi	2,99	4,5	66	36	orta-eğitsel
4	Haritada Bir Nokta	2	hikâye	3,32	6,5	48	26	zor-engelli
5	Atatürk'ü Tanımak	1	söyleşi	1,9	9,5	97	60	çok kolay-bağımsız
6	Atatürk'ün Türk Diline Verdiği Önem	1	makale	3,33	11,38	35	21	zor-engelli
7	Atatürk'ü Altınla Satın Almak İsteyen Mareşal	2	anı	3,5	5,8	40	20	zor-engelli
8	Yukarıda Ne Var Ne Yok?	1	didaktik	2,70	13,23	56	36	kolay-eğitsel
9	Hamilton	1	gezi	2	7,27	100	60	çok kolay-bağımsız
10	Çevre Dostu Bir Bilimci	1	biyografi	3,01	9,41	53	32	orta-engelli
11	Neşe	1	deneme	1,81	9,79	100	63	çok kolay-bağımsız
12	Aalışkanlık	1	deneme	3	16,57	53	37	orta-eğitsel
13	Mehmet Okur	1	biyografi	2,4	15,97	60	41	orta-eğitsel
14	Milli Kültürün Önemi	1	deneme	2,29	16,49	64	43	orta-eğitsel
15	Çekoslovakya Türkleri	1	gezi	2,25	9,11	80	49	kolay-eğitsel
16	Nazar Boncuğu	1	bildirme	2	7,27	17	7	çok zor-engelli

Tablo (8) incelendiğinde Ateşman formülüne on dört bilgilendirici metnin üçünün çok kolay, ikisinin kolay, altısının orta, ikisinin zor, birinin çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre üç metnin bağımsız, altı metnin eğitsel, beş metnin engelli okuma düzeyinde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Atatürk'ü Tanımak*, *Hamilton* ve *Neşe* başlıklı metinlerin okunabilirliği diğer metinlere göre çok daha kolay olduğu; *Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı* ve *Nazar Boncuğu* başlıklı metinlerin okunabilirliğinin diğer metinlere göre çok daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo (8)'e göre iki öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre iki metin de zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise iki metin de engelli okuma düzeyindedir.

Tablo 9: MEB Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Tatlı Dil	1	söyleşi	2,21	10,98	81	50	kolay-eğitsel
2	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	1	deneme	3,33	17,03	20	15	çok zor-engelli
3	Sevgisiz, Işıksız ve Mektupsuz Kaldık	1	söyleşi	2,67	4,40	80	45	kolay-eğitsel
4	Oya		deneme	2,68	13,15	54	35	orta-eğitsel
5	Atatürk Ve Sanat	1	deneme	2,92	12,43	40	30	zor-engelli
6	Türk Dili	1	makale	2,88	16,84	41	28	zor-engelli
7	Hayata Açılan Kapılar	1	deneme	2,72	11,48	59	36	orta-eğitsel
8	İyimserlik Kötümserlik	1	söyleşi	1,28	12,47	81	51	kolay-bağımsız
9	Görmek, Bakmak	1	deneme	3,21	11,84	47	30	zor-engelli
10	Anadolu'nun Cirit Oyunları	1	söyleşi	2,67	10,49	64	39	orta-eğitsel
11	Karada Yüzen Donanma	2	hikâye	2,8	8,27	63	37	orta-eğitsel
12	Bozkırın Tezenesi	1	biyografi	2,6	14,57	56	36	orta-eğitsel
13	Seyyar Tablolar	1	deneme	4,22	15,43	47	32	zor-engelli
14	Susayan Konya	1	gezi yazısı	2,86	10,63	56	35	orta-eğitsel
15	Son Kuşlar	2	hikâye	2,51	6,65	69	40	orta-eğitsel
16	Bir Kavak Ve İnsanlar	2	hikâye	2,73	7,38	70	41	kolay-eğitsel
17	Komşusuzluk	1	söyleşi	2,72	8,27	68	40	orta-eğitsel
18	Emine Teyze'nin Çilek Reçeli	2	hikâye	2,9	11	54	33	orta-engelli
19	Anadolu'da Konukseverlik	1	deneme	2,83	10,43	57	35	orta-eğitsel
20	Bir Orman Masalı	2	masal	2,74	9,75	63	37	orta-eğitsel

Tablo (9) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on beş bilgilendirici metnin dördünün kolay, yedisinin orta, dördünün zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre bir metnin bağımsız, dokuz metnin eğitsel, beş metnin engelli düzeyde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *İyimserlik Kötümserlik* metninin okunabilirliği diğer metinlere göre daha kolay olduğu; *Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür*, *Atatürk ve Sanat*, *Türk Dili*, *Görmek Bakmak*, *Seyyar Tablolar* metinlerinin okunabilirliğinin diğerlerine göre zor olduğu söylenebilir.

Tablo (9)'a göre beş öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre bir metin kolay, dört metin orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun formülüne göre dört metin eğitsel, bir metin engelli okuma düzeyindedir.

Tablo 10: Özgün Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	2	masal	2,34	9,76	79	49	kolay-eğitsel
2	Türkçenin Gücü	1	deneme	2,8	11,61	75	47	orta-engelli
3	Bir Yalnız Deniz Feneri	2	hikâye	2,5	7,04	80	47	kolay-eğitsel
4	Gazi'yi Karşıladım	2	anı	2,79	7,46	67	38	orta-eğitsel
5	Atatürk Ve Sanat	1	biyografi	2,67	12,04	60	38	orta-eğitsel
6	Atatürk'ün Duyduğu En Güzel Söz	2	anı	2,39	5,13	89	52	kolay-bağımsız
7	Evin Altındaki Hazine	2	hikâye	2,16	12,63	79	50	kolay-eğitsel
8	Çalışma Hayatının ve Genellikle Başarılı Olmanın Kanunları	1	söyleşi	2,27	9,2	84	51	kolay- bağımsız
9	Öfke Şehri	2	hikâye	2,87	8,5	61	36	orta-eğitsel
10	Sanat ve Zanaat	1	sohbet	2,69	10,68	63	39	çok kolay-eğitsel
11	Perdeye Yansıyan Neşeli Gölgele	1	makale	2,74	9,29	65	39	kolay-eğitsel
12	Çok Yönlü Bir İnsan: Necmeddin Okyay	1	biyografi	2,57	12,81	62	40	çok kolay-eğitsel
13	Oyun Özlemi	2	hikâye	2,28	6,9	89	53	çok kolay- bağımsız
14	Türk Halıları	1	makale	2,54	12,72	64	40	orta-eğitsel
15	Çin'de İki Fincan	2	hikâye	2,9	5,4	68	32	orta-eğitsel
16	Fil Hikâyesi	2	mizahi metin	2,1	8,2	93	56	çok kolay- bağımsız
17	Dostluk	1	deneme	2,3	15,1	61	43	orta-eğitsel
18	Benim Ailem: Dünya Çocuklarının Gözünden Aileleri	1	mektup	2,5	9,8	73	44	kolay-eğitsel
19	Bir Keşif Yolculuğu: Mudanya	1	gezi yazısı	2,7	2,6	83	46	kolay-eğitsel
20	Rıza Bey'in Polisiye Öyküleri	2	hikâye	2,8	3,1	78	43	kolay-eğitsel
21	Kaçan Yıldız	2	hikâye	2,4	5,6	88	51	kolay-eğitsel

Tablo (10) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on bilgilendirici metnin ikisinin çok kolay, dördünün kolay, dördünün orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre bir metnin bağımsız, sekiz metnin eğitsel, bir metnin engelli düzeyde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Atatürk'ün Duyduğu En Güzel Söz* metninin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha kolay olduğu söylenebilir.

Tabloya (10)'a göre on bir öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre iki metin çok kolay, altı metin kolay, üç metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise üç metin bağımsız, sekiz metin eğitsel okuma düzeyindedir. İki formüle göre *Oyun Özlemi* ve *Fil Hikâyesi* adlı metinlerin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha kolay olduğu söylenebilir.

Tablo 11: Harf Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Evliya Çelebi Anadolu'nun Kırk	1	biyografi	2,79	12,99	52	33	orta-engelli
2	Yıllık Sanatkarları Buluştu	1	haber yazısı	2,65	10,07	66	40	orta-eğitsel
3	Dil Devrimi	1	sohbet	2,82	8,77	63	38	orta-eğitsel
4	Akla, Bilime ve Gerçeğe Önem Vermek	1	makale	2,81	8,34	64	38	orta-eğitsel
5	Güzel Sanatlar	1	makale	3,02	10,48	50	30	orta-engelli
6	Cumhuriyetin Temeli	1	makale	2,96	15,25	40	27	zor-engelli
7	Gamsız	2	anı	2,7	11,7	59	37	orta-eğitsel
8	Kaf Dağı'na Çıkan Çocuk	2	hikaye	6,4	2,8	66	50	orta-eğitsel
9	Karpuz Kabuğundan Gemiler Yapmak	1	haber yazısı	7,05	3,18	52	29	orta-engelli
10	Süleymaniye	2	anı	3,37	7,85	42	23	zor-engelli
11	Yaşama Yurdum Kütüphanem	2	anı	3	10,8	50	30	zor-engelli
12	Okuma Sanatı	1	sohbet	2,7	9,4	66	40	orta-eğitsel
13	Sözlükle Arkadaşlık	1	deneme	2,6	14	58	38	orta-eğitsel
14	Mor Salkımlı Ev	2	hikâye	2,6	7,5	74	43	kolay-eğitsel
15	Kangurular Ülkesi	1	gezi yazısı	2,6	7,6	74	43	kolay-eğitsel

Tablo (11) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on bilgilendirici metnin birinin kolay, sekizinin orta, birinin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre altı metnin eğitsel, dört metnin engelli

düzeyde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Cumhuriyetin Temeli* metninin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo (11)'e göre beş öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre bir metin kolay, iki metin orta, iki metin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre üç metin eğitsel, iki metin engelli okuma düzeyindedir. İki formüle göre *Süleymaniye* ve *Yaşama Yurdum Kütüphanem* adlı metinlerin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo 12: Koza Yayınları 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Kitap Saygısı	1	deneme	2,81	9,43	61	37	orta-eğitsel
2	Okumak	1	deneme	2,14	8,93	89	54	kolay-bağımsız
3	Sait Faik Adasında	1	gezi	2,65	5,04	79	45	kolay-eğitsel
4	Atatürk'ün Kişiliği ve Özellikleri	1	makale	3,13	8,38	51	29	orta-engelli
5	Bir İleti	1	mektup	2,57	10,87	67	41	orta-eğitsel
6	23 Nisan'ın Atatürk'ün Emri İle İlk Kez Çocuk Bayramı Olarak Kutlanması	1	makale	2,89	10,4	55	34	orta-engelli
7	Bördübet'ten Sedir Adası'na	1	gezi	2,90	8,87	59	36	orta-eğitsel
8	Doğanın Sesini Duymak	2	anı	2,26	9,07	84	51	kolay-bağımsız
9	Doğal Yaşamdan Teneke Uygarlığına	2	hikâye	2,45	4,02	90	51	çok kolay-bağımsız
10	Âşık Veysel	1	biyografi	2,56	6,8	78	46	kolay-eğitsel
11	Kırkpınar	1	deneme	2,53	8,43	75	45	kolay-eğitsel
12	Hayal Perdesi	2	anı	2,28	8,56	85	51	kolay-bağımsız
13	Nasrettin Hoca'nın Köyünde	1	gezi	2,34	8,27	83	50	kolay-eğitsel
14	Büyüyünce Ne Olacaksınız	2	anı	2,45	6,36	84	49	kolay-eğitsel
15	İyimserlik, Kötümserlik	1	deneme	2,81	7,21	67	39	orta-eğitsel
16	Cici Semer	2	hikâye	2,79	6,79	69	40	orta-eğitsel
17	Bulunan Para	2	hikâye	2,5	4,67	86	49	kolay-eğitsel
18	Ev	1	deneme	2,23	10,21	83	51	kolay-bağımsız
19	Bir Kule Varmış	1	tanıtım	2,44	4,71	89	51	kolay-bağımsız
20	Kuşlar, Yapılar	1	deneme	2,58	8,88	72	43	kolay-eğitsel

Tablo (12) incelendiğinde Ateşman formülüne on dört bilgilendirici metnin sekizinin kolay, altısının orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre üçünün bağımsız, dokuzunun eğitsel, ikisinin engelli düzeyde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Okumak*, *Ev*, *Bir Kule Varmış* metnlerinin okunabilirliğinin diğer metinlere göre daha kolay olduğu söylenebilir.

Tablo (12)'ye göre altı öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre bir metin çok kolay, dört metin kolay, bir metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre üç metin bağımsız, üç metin eğitsel okuma düzeyindedir. Bu iki formüle göre *Doğal Yaşamdan Teneke Uygarlığına* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin daha kolay olduğu söylenebilir.

Tablo 13: Ateşman Formülüne Göre 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

	çok kolay	kolay	orta	zor	çok zor	TOPLAM
7. Sınıf (5)	8	31	41	11	1	92
7. Sınıf %	8,70	33,70	44,57	11,96	1,09	100,00

Ateşman formülüyle düzenlenmiş beş 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki 92 metnin okunabilirliğinin gösterildiği tablo (13) incelendiğinde en çok birikmenin orta düzeyde (%44,57), en az birikmenin ise çok zor düzeyde (%1,09) olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

	bağımsız	eğitsel	engelli	toplam
7. Sınıf (5)	11	55	26	92
7. Sınıf %	11,96	59,78	28,26	100

Çetinkaya-Uzun formülüyle düzenlenmiş beş 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğinin belirtildiği dağılım (tablo 14) incelendiğinde en çok birikmenin eğitsel okuma düzeyinde (%59,78), en az birikmenin ise bağımsız okuma düzeyinde (%11,96) olduğu görülmektedir. Buna göre Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü esas alındığında metinlerin sadece %11,96'sı yedinci sınıf ders kitaplarının seviyesinde olduğu görülmektedir.

8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 15: Erdem Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Yüce Gönüllü Bir Arkadaş	2	anı	2,71	10,12	64	39	orta-eğitsel
2	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	1	sohbet	2,88	10,31	56	34	orta-engelli
3	Albatros'u Gördünüz Mü?	2	hikâye	2,61	6,50	77	45	kolay-eğitsel
4	Türk Dil Kurumu	1	makale	2,80	14,11	50	32	orta-engelli
5	Bir Dededen Torunlarına Mektup	1	mektup	3,01	13,09	44	28	zor-engelli
6	Ankara Türk Odası	2	anı	2,62	12,37	60	39	orta-eğitsel
7	Atatürk Doğum Gününü Kendi Seçti: 19 Mayıs	1	makale	2,05	13,03	60	43	orta-eğitsel
8	Anadolu Adı	2	efsane	2,23	8,90	86	52	kolay-bağımsız
9	Eski Ankara Evleri	1	gezi yazısı	2,57	14,81	57	38	orta-eğitsel
10	Okul	2	anı	2,83	13,84	49	32	zor-engelli
11	Renklerin Dansı	1	deneme	2,56	17	51	36	orta-eğitsel
12	Kilit	2	roman	2,86	6,64	67	38	orta-eğitsel
13	Ölmeyen El Sanatımız: Halı ve Kilim Dokumacılığı	1	makale	2,44	16,60	58	40	orta-eğitsel
14	Nevruz Bayramı	1	makale	2,74	18,11	41	29	zor-engelli
15	Gezegenimiz Isınıyor	1	makale	2,83	11,06	56	34	orta-engelli
16	Sığırcık Kayası	2	hikâye	2,55	6,61	79	46	kolay-eğitsel
17	Zavallı Söğütler	1	deneme	2,55	11,82	65	41	orta-eğitsel
18	Çanakkale'ye Gidenler- Şu Boğaz Harbi	1	eleştiri	2,79	28,04	13	19	çok zor-engelli
19	Kitaba Hürmet	1	deneme	2,73	9,47	64	39	orta-eğitsel
20	İlk Çocukluk	2	anı	2,89	10,35	56	34	orta-engelli
21	Okuma Kültürü	1	makale	2,89	10,35	56	34	orta-engelli

Tablo (15) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on üç bilgilendirici metnin on tanesinin orta, iki metnin zor, bir metnin çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre altı metnin eğitsel, yedi metnin engelli okuma düzeyinde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Bir Dededen Torunlarına Mektup*, *Nevruz Bayramı* ve *Çanakkale'ye Gidenler- Şu Boğaz Harbi* metinlerinin okunabilirliğinin diğer metinlere göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tabloya (15)'e göre sekiz öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre üç metin kolay, dört metin orta ve bir metin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise bir metin bağımsız, metin eğitsel ve iki metin engelli okuma düzeyindedir. İki formüle göre *Anadolu Adı* adlı metnin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha kolay; *Okul* adlı metnin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo 16: Koza Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Herkes Başarılı Olur Mu?	1	söyleşi	2,52	12,58	65	41	orta-eğitsel
2	Selim'i Anarım	2	hikâye	2,52	5,65	83	48	kolay-eğitsel
3	Helen Keller	2	öykü	2,52	7,13	79	47	kolay-eğitsel
4	En Büyük Görevimiz	1	deneme	2,45	14,53	62	41	orta-eğitsel
5	Milli Eğitim ve Milli Birlik	1	söyleşi	2,99	8,32	57	33	orta-engelli
6	Nutuk	1	makale	2,80	7,82	66	38	orta-eğitsel
7	Uluslar Bahçesi Çağdaş Dünya	2	anı	2,86	6,94	66	38	orta-eğitsel
8	Nasrettin Hoca	1	biyografi	2,66	8,38	70	42	kolay-eğitsel
9	Köroğlu Destanı	2	destan	2,84	11	56	34	orta-engelli
10	Atasözleri ve Deyimler	1	eleştiri	2,78	10,45	60	36	orta-eğitsel
11	Yangın	2	hikâye	2,66	5,83	76	44	kolay-eğitsel
12	Konuğa İkrâm	1	deneme	2,44	8,19	79	47	kolay-eğitsel
13	Yaprak Dökümü'nden	2	roman	2,37	8,53	82	49	kolay-eğitsel
14	Koca Taş	2	hikâye	2,38	4,09	93	53	çok kolay-bağımsız
15	Nerede İnsan Varsa Orada Umut Vardır	1	deneme	2,7	8,05	69	41	orta-eğitsel
16	Kedi Ağaca Çıktı	2	hikâye	2,43	9,2	77	47	kolay-eğitsel
17	Hazır Olun, Fırtına Geliyor	2	anı	2,65	8,27	71	42	kolay-eğitsel
18	Oyuncak	2	hikâye	2,72	6,8	71	41	kolay-eğitsel
19	Peri Bacaları	1	gezi yazısı	2,46	6,19	84	49	kolay-eğitsel
20	Kızılderili Reisinden Çevre Dersi	1	mektup	2,76	9,45	63	38	orta-eğitsel
21	Suluk Kesen Macera	1	gezi yazısı	2,82	12,75	52	33	orta-engelli
22	Mavi Nerede?	1	deneme	2,83	7,9	64	37	orta-eğitsel

Tablo (16) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on iki bilgilendirici metnin üçünün kolay, dokuzunun orta güçlükte; Çetinkaya-Uzun formülüne göre on metnin eğitsel, iki metnin engelli okuma düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tabloya (16)'ya göre on öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre bir metin çok kolay, yedi metin kolay, iki metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise bir metin bağımsız, sekiz metin eğitsel ve bir metin engelli okuma düzeyindedir. İki formüle göre *Koca Taş* adlı metnin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha kolay olduğu söylenebilir.

Tablo 17: MEB Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Kız Kalesi	2	efsane	2,45	10,68	72	45	kolay-eğitsel
2	Verilen Sözü Tutmak ve Vaktinde İş Yapmak	1	konferans	2,6	9,7	78	49	kolay-eğitsel
3	Eski Ankara Evleri	1	gezi yazısı	2,55	9,4	75	45	kolay-eğitsel
4	Atatürk'ten Anılar	2	anı	2,6	11	65	40	orta-eğitsel
5	Onucu Yıl Nutku	1	söylev	2,67	11	61	38	orta-eğitsel
6	Dil Devrimi	1	makale	3,33	9,5	40	23	zor-engelli
7	Atatürk ve Bilim	1	makale	2,8	19	34	27	zor-engelli
8	Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi	1	söylev	2,75	11	58	36	orta-eğitsel
9	İhtiyar Çilingir	2	hikaye	2,49	9,33	74	45	kolay-eğitsel
10	Gönül Mimarlarımızın Aşk Elçisi: Yunus Emre	1	biyografi	2,6	9,7	78	49	kolay-eğitsel
11	Gönül Mimarlarımızın Koca Sinan	1	biyografi	2,55	9,4	75	45	kolay-eğitsel
12	Nevruz Ve Birlik	1	fıkra	2,25	9,1	72	43	kolay-eğitsel
13	Ergenekon Destanı	2	destan	2,4	7,4	83	49	kolay-eğitsel
14	Herkesin Dostu Anton	2	hikâye	2,4	6,9	87	50	kolay-eğitsel
15	Çiğdem Der Ki	2	hikâye	2,84	9,76	57	35	orta-eğitsel
16	Aşinasız	1	deneme	2,7	8,08	69	41	orta-eğitsel
17	Basından Teknoloji Haberleri	1	haber	3,09	13,75	39	25	zor-engelli
18	Anadolu'nun Bahtı Açık Kara Treni	1	söyleşi	2,28	11,53	77	48	kolay-eğitsel
19	Ekran Efendi'nin Tutsakları	1	söyleşi	2,38	6,24	87	51	kolay-bağımsız
20	Bilgisayar Yalnızlığı	1	deneme	3,12	10,97	45	27	zor-engelli
21	Hayatta Başarının Yolları	1	konferans	2,96	9,23	56	33	orta-engelli
22	Empati İle Yaşamak	1	deneme	2,96	9	56	33	orta-engelli
23	İki İyi İnsan	2	hikâye	2,3	11,48	76	48	kolay-eğitsel
24	Martı	2	roman	2,33	8,99	81	50	kolay-eğitsel

Tablo (17) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on altı bilgilendirici metnin yedi tanesinin kolay, beş tanesinin orta, dört tanesinin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre bir metnin bağımsız, dokuz metnin eğitsel, altı metnin engelli okuma düzeyinde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Ekran Efendi'nin Tutsakları* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin kolay; *Dil Devrimi, Atatürk ve Bilim, Basından Teknoloji Haberleri, Bilgisayar Yalnızlığı* metinlerinin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo (17)'ye göre sekiz öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre altı metin kolay, iki metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre ise sekiz metin de eğitsel okuma düzeyindedir.

Tablo 18: Özgün Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzye
1	Renklerin Dansı	1	deneme	2,7	17	45	32	zor-engelli
2	Kilit	2	roman	2,3	7,7	84	51	kolay-bağımsız
3	Ölmeyen El Sanatımız: Halı ve Kilim Dokumacılığı	1	makale	2,9	15	40	27	zor-engelli
4	Nevruz Bayramı	1	makale	3,1	11	41	25	zor-engelli
5	Ferhat İle Şirin	2	efsane	2,3	8	85	51	kolay-bağımsız
6	Gezeganimiz Isınıyor	1	makale	2,8	11	53	33	orta-engelli
7	Sığırcık Kayası	2	roman	2,6	6,2	76	44	kolay-eğitsel
8	Zavallı Söğütler	1	deneme	2,61	11	65	40	orta-eğitsel
9	Su ve Kirliliği	1	makale	2,93	15	40	27	zor-engelli
10	Çanakkale'ye Gidenler: Şu Boğaz Harbi	1	eleştiri	2,89	28	10	16	çok zor-engelli
11	Kitaba Hürmet	1	deneme	2,65	9,4	70	42	kolay-eğitsel
12	İlk Çocukluk	2	anı	2,62	10,8	63	39	orta-eğitsel
13	Okuma Kültürü Serbest Okuma	1	makale	3,03	15	37	27	zor-engelli
14	Atatürk'ün Özel Kütüphanesi Atatürk ve Kitap	1	deneme	2,7	15	51	34	orta-engelli
15	Yüce Gönüllü Bir Arkadaş	2	hikaye	2,7	10	62	37	orta-eğitsel
16	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	1	makale	2,7	13	54	35	orta-eğitsel
17	Albatrosu Gördünüz Mü?	2	masal	2,5	6,4	79	46	kolay-eğitsel
18	Dil ve Kimlik	1	makale	2,6	16	50	34	orta-engelli
19	Türk Dil Kurumu	1	makale	3,8	9,2	19	9	çok zor-engelli
20	Bir Dededen Torununa Mektup	1	mektup	2,7	15,6	48	33	zor-engelli
21	Ankara Türk Odası	1	makale	2,5	9	72	43	kolay-eğitsel
22	Atatürk Doğum Gününü Kendi Seçti: 19 Mayıs	2	anı	2,3	9,8	79	49	kolay-eğitsel
23	Anadolu Adı	2	efsane	2,3	9,1	80	49	kolay-eğitsel
24	Eski Ankara Evleri	1	gezi yazısı	2,6	12	84	53	kolay-bağımsız
25	Okul	2	anı	2,8	12	52	32	orta-engelli

Tablo (18) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on altı bilgilendirici metnin üçünün kolay, beşinin orta, altısının zor, ikisinin çok zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre bir metnin bağımsız, dört metnin eğitsel, on bir metnin engelli okuma düzeyinde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Eski Ankara Evleri* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin kolay; *Çanakkale'ye Gidenler- Şu Boğaz Harbi, Türk Dil Kurumu* metinlerinin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo (18)'e göre dokuz öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre altı metin kolay, üç metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre iki metin bağımsız, altı metin eğitsel, bir metin engelli okuma düzeyindedir.

Tablo 19: Pasifik Yayınları 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Nu	Metin Adı	Tür	Alt Tür	OSU	OTU	A OPU	ÇU OPU	Düzy
1	Dünyada Herkeste Sevgi Var... Her Yerde Sevgi Günü Var...	1	gezi	2,71	7,40	71	41	kolay-eğitsel
2	Değişmek Veya Kaybolmak	1	makale	2,25	9,30	84	51	kolay-bağımsız
3	Yürüyelim Arkadaşlar	2	anı	2,52	10,87	69	25	orta-engelli
4	Dil Devrimi	1	gezi	2,22	13,52	74	48	orta-eğitsel
5	Başlıyooooor... Nasrettin Hoca Festivali Başlıyooooor...	1	biyografi	3,48	8	38	21	zor-engelli
6	Yozgat'ta Gençlerin Askere Uğurlanışı	1	söyleşi	2,95	7,19	61	35	orta-eğitsel
7	Mis Gibi Şerbetlerimiz Kolaya Yenik Düştü	1	söyleşi	2,29	9,29	83	50	kolay-eğitsel
8	Keloğlan	2	masal	2,17	7,49	92	55	çok kolay- bağımsız
9	Sevinme Oyunu	2	roman	2,56	8,03	75	44	orta-eğitsel
10	Portakalın Yaprağını Kopardığım An	1	mektup	2,66	11,33	62	39	orta-eğitsel
11	Bir Buket Beyaz Gardenya	2	hikâye	2,42	11,31	72	45	orta-eğitsel
12	Alışkanlık	1	deneme	2,55	10,9	68	42	orta-eğitsel
13	Yazı:Hayali Gerçeğe Dönüştüren Büyü	1	söyleşi	2,71	7,27	71	41	kolay-eğitsel
14	Kişilik	1	deneme	2,64	8,75	70	42	kolay-eğitsel
15	İnanç	1	makale	2,79	6,76	69	40	orta-eğitsel
16	Köse Dağı	2	masal	2,37	7,18	85	50	kolay-eğitsel
17	İda	2	öykü	2,52	4,02	87	50	kolay-eğitsel
18	Hayallerim Vardı Renkler İçinde	1	söyleşi	2,83	6,79	68	39	orta-eğitsel
19	Güzellik Suyu	2	efsane	2,63	6,92	75	44	orta-eğitsel
20	Yunus Balığı Sırtındaki Çocuk	2	öykü	2,97	7,32	60	35	orta-eğitsel
21	Gül Hanımın Annesi	2	hikâye	2,80	7,24	67	39	orta-eğitsel

Tablo (19) incelendiğinde Ateşman formülüne göre on iki bilgilendirici metnin beş tanesinin kolay, altı tanesinin orta, bir tanesinin zor düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre bir metnin bağımsız, on metnin eğitsel, bir metnin engelli okuma düzeyinde olduğu görülmektedir. İki formüle göre *Değişmek veya Kaybolmak* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin kolay; *Başlıyooooor... Nasrettin Hoca Festivali Başlıyooooor...* metninin okunabilirliğinin diğerlerine göre daha zor olduğu söylenebilir.

Tablo (19)'a göre dokuz öyküleyici metnin okunabilirlik düzeyi şöyledir: Ateşman formülüne göre bir metin çok kolay, iki metin kolay, altı metin orta düzeyde; Çetinkaya-Uzun formülüne göre bir metin bağımsız, yedi metin eğitsel, bir metin engelli okuma düzeyindedir. İki formüle göre *Keloğlan* adlı metnin diğer metinlere göre okunabilirliğinin kolay olduğu söylenebilir.

Tablo 20: Ateşman Formülüne Göre 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Toplam	çok kolay	kolay	orta	zor	çok zor	toplam
8. Sınıf sayı	2	42	52	14	3	113
8. Sınıf %	1,77	37,17	46,02	12,39	2,65	100,00

Ateşman formülüyle düzenlenmiş beş 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki 113 metnin okunabilirliğinin gösterildiği Tablo (20) incelendiğinde en çok birikmenin orta düzeyde (%46,02), en az birikmenin ise çok kolay düzeyde (%1,77) olduğu görülmektedir.

Tablo 21: Çetinkaya-UzunFormülüne Göre 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Toplam	bağımsız	eğitsel	engelli	toplam
8. Sınıf sayı	8	73	32	113
8. Sınıf %	7,08	64,60	28,32	100

Çetinkaya-Uzun formülüne göre düzenlenmiş beş 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin okunabilirliğinin belirtildiği dağılım (Tablo 21) incelendiğinde en çok birikmenin eğitsel okuma düzeyinde (%64,60), en az birikmenin ise bağımsız okuma düzeyinde (%7,08) olduğu görülmektedir. Buna göre Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülü esas alındığında metinlerin %64,6'sı sekizinci sınıf ders kitaplarının seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 22: Ateşman Formülüne Göre Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf	çok kolay	kolay	orta	zor	çok zor	Toplam
6. Sınıf	1,34	12,42	15,44	1,34	0,67	31,21
7. Sınıf	2,68	10,4	13,76	3,69	0,34	30,87
8. Sınıf	0,67	14,09	17,45	4,7	1,01	37,92
Toplam	4,69	36,91	46,65	9,73	2,02	100,00

Ateşman formülüne göre düzenlenen Tablo 22'de görüldüğü üzere sadece zor düzeydeki metinlerde 6. sınıftan 8. sınıfa doğru artış tespit edilmiştir. Diğer düzeylerde 6. sınıftan 8.sınıfa doğru bir paralel artma ya da azalma yoktur.

Tablo 23: Çetinkaya-UzunFormülüne Göre Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf	bağımsız	eğitsel	engelli	Toplam
6. Sınıf	3,69	19,8	7,72	31,21
7. Sınıf	3,69	18,46	8,72	30,87
8. Sınıf	2,68	24,5	10,74	37,92
Toplam	10,06	62,76	27,18	100,00

Çetinkaya-Uzun formülüne göre düzenlenen Tablo 23'te görüldüğü üzere sadece engelli okuma düzeyindeki metinlerde 6. sınıftan 8. sınıfa doğru artış tespit edilmiştir. Bağımsız ve eğitsel okuma düzeylerinde 6. sınıftan 8.sınıfa doğru bir paralel artma ya da azalma yoktur.

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ BİLGİLENDİRİCİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 24: Ateşman Formülüne Göre Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf	çok kolay	kolay	orta	zor	çok zor	toplam
6.sınıf sayı	1	12	32	4	2	51
6.sınıf %	1,96	23,53	62,75	7,84	3,92	100
7.sınıf sayı	5	19	31	7	1	63
7.sınıf %	7,94	30,16	49,21	11,11	1,59	100
8.sınıf sayı	0	18	35	13	3	69
8.sınıf %	0	26,09	50,72	18,84	4,35	100

Ateşman formülüne göre düzenlenen tablo incelendiğinde üç sınıf düzeyinde de bilgilendirici metin türünde en çok birikme orta güçlükteki metinlerde olduğu görülmektedir. Altıncı ve sekizinci sınıflarda en az birikme çok kolay düzeyde iken yedinci sınıf kitaplarında çok zor düzeydedir.

Tablo 25: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Bilgilendirici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Sınıf	bağımsız	eğitsel	engelli	Toplam
6.sınıf sayı	4	29	18	51
6.sınıf %	7,84	56,86	35,29	100
7.sınıf sayı	8	37	18	63
7.sınıf %	12,70	58,73	28,57	100
8.sınıf sayı	3	39	27	69
8.sınıf %	4,35	56,52	39,13	100

Çetinkaya-Uzun formülüne göre düzenlenen tablo incelendiğinde üç sınıf düzeyinde de en çok birikmenin eğitsel okuma düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. En az birikme ise üç sınıf düzeyinde de bağımsız okumadadır.

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ ÖYKÜLEYİCİ METİNLERİN OKUNABİLİRLİK DÜZEYİ İLE İLGİLİ BULGULAR

Tablo 26: Ateşman Formülüne Göre Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Toplam	çok kolay	kolay	orta	zor	çok zor	Toplam
6.sınıf sayı	3	25	14	0	0	42
6.sınıf %	7,14	59,52	33,33	0	0	100
7.sınıf sayı	3	12	10	4	0	29
7.sınıf %	10,34	41,38	34,48	13,79	0	100
8.sınıf sayı	2	24	17	1	0	44
8.sınıf %	4,55	54,55	38,64	2,27	0	100

Ateşman formülüne göre düzenlenen tablo incelendiğinde üç sınıf düzeyinde de öyküleyici metin türünde en çok birikmenin kolay güçlükteki metinlerde olduğu görülmektedir. En az birikme ise (çok zor düzeyde metin olmadığı için) üç sınıf düzeyinde de zor güçlükte metinlerde görülmektedir.

Toplam on beş ders kitabında Ateşman formülüne göre çok zor düzeyde öyküleyici metin bulunmamaktadır.

Tablo 27: Çetinkaya-Uzun Formülüne Göre Öyküleyici Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri

Toplam	bağımsız	eğitsel	engelli	toplam
6.sınıf sayı	7	30	5	42
6.sınıf %	16,67	71,43	11,90	100
7.sınıf sayı	3	18	8	29
7.sınıf %	10,34	62,07	27,59	100
8.sınıf sayı	5	34	5	44
8.sınıf %	11,36	77,27	11,36	100

Çetinkaya-Uzun formülüne göre düzenlenen tablo incelendiğinde öyküleyici metinlerde üç sınıf düzeyinde de en çok birikmenin eğitsel okuma düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. En az birikmenin ise altıncı sınıflarda engelli okumada, yedinci sınıflarda bağımsız okumada olduğu; sekizinci sınıflarda ise bağımsız ve engelli okumanın eşit olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin sözcük ve tümce uzunlukları ile okunabilirlik gücüyle ilgili sonuçlar yer almaktadır.

Sözcük Uzunluğu ve Tümce Uzunluğu ile İlgili Sonuçlar

Çalışmanın örneklemini oluşturan 15 Türkçe ders kitabındaki bilgilendirici ve öyküleyici metinlere ait ortalama sözcük ve tümce uzunlukları Tablo 28’de gösterilmiştir:

Tablo 28: Türkçe Ders Kitaplarındaki Ortalama Sözcük ve Tümce Uzunlukları

Kitap	OSU	Bilgilendirici Metinlerde OSU	Öyküleyici OSU	OTU	Bilgilendirici metinlerde OTU	Öyküleyici Metinlerde OSU
Pasifik 6	2,66	2,78	2,56	8,58	10,43	7,00
MEB 6	2,62	2,60	2,64	9,82	10,44	8,58
Koza 6	2,74	2,67	2,81	8,44	9,28	7,59
Doku 6	2,75	2,82	2,68	8,15	8,75	7,50
Evren 6	2,58	2,62	2,50	9,23	10,09	7,73
<i>6.sınıf kitapları</i>	<i>2,67</i>	<i>2,70</i>	<i>2,64</i>	<i>8,84</i>	<i>9,80</i>	<i>7,68</i>
Pasifik 7	2,67	2,56	3,42	10,52	11,15	6,15
MEB 7	2,77	2,79	2,74	11,17	12,03	8,61
Özgün 7	2,54	2,58	2,50	8,84	10,59	7,25
Harf 7	3,34	3,20	3,61	9,38	10,01	8,63
Koza 7	2,57	2,61	2,46	7,80	8,32	6,58
<i>7.sınıf kitapları</i>	<i>2,78</i>	<i>2,75</i>	<i>2,95</i>	<i>9,54</i>	<i>10,25</i>	<i>7,44</i>
Erdem 8	2,31	2,10	2,66	12,53	14,45	9,42
Koza 8	2,64	2,68	2,60	8,55	9,55	7,34
MEB 8	2,64	2,72	2,48	10,09	10,41	9,44
Özgün 8	2,71	2,83	2,49	12,09	13,89	8,89
Pasifik 8	2,62	2,67	2,55	8,42	8,88	7,82
<i>8.sınıf kitapları</i>	<i>2,58</i>	<i>2,60</i>	<i>2,56</i>	<i>10,34</i>	<i>11,44</i>	<i>8,58</i>
Genel Ortalama	2,69	2,68	2,71	9,57	10,55	7,90

6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde sözcük uzunluğu (seslem sayısı) ortalamaları 2,31 (Erdem 8) ile 3,34 (Harf 7) arasında değişmektedir. Sınıf bazında sözcük uzunluğu açısından en düşük ortalama 8. sınıf ders kitaplarına aittir (2,58). 15 ders kitabındaki metinlerde ortalama sözcük uzunluğu 2,68’dir. Ateşman’a (1997: 73) göre “Türkçe sözcük uzunluğu 2,6 seslemdir”. (bu sonuca nasıl

vardığıyla ilgili bir bilgi yoktur). Ders kitaplarındaki ortalama sözcük uzunluğu bu sayıya çok yakındır.

6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerde sözcük uzunluğu ortalamaları 2,1 (Erdem 8) ila 3,2 (Harf 7) arasında değişmektedir. 15 ders kitabındaki bilgilendirici metinlerde ortalama sözcük uzunluğu 2, 68'dir. Sınıf bazında sözcük uzunluğu açısından en düşük ortalama 8. sınıf ders kitaplarına aittir (2,6).

6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerde sözcük uzunluğu ortalamaları 2,48 (MEB 8) ila 3,61 (Harf 7) arasında değişmektedir. 15 ders kitabındaki öyküleyici metinlerde ortalama sözcük uzunluğu 2, 71'dir. Sınıf bazında sözcük uzunluğu açısından en düşük ortalama 8. sınıf ders kitaplarına aittir (2,56).

6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde tümce uzunluğu (sözcük sayısı) ortalamaları 7,8 (Koza 7) ila 12,53 (Erdem 8) arasında değişmektedir. Sınıf bazında sözcük uzunluğu açısından en düşük ortalama 6. sınıf ders kitaplarına aittir (8,84). 15 ders kitabındaki metinlerde ortalama tümce uzunluğu 9,57'dir. Ateşman'a (1997: 73) göre "Türkçe tümce uzunluğu 9-10 sözcüktür". Ders kitaplarındaki metinlerin tümce uzunluğu ortalaması Ateşman'ın belirttiği aralığa tekabül etmektedir.

6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerde tümce uzunluğu ortalamaları 8,32 (Koza 7) ila 14,45 (Erdem 8) arasında değişmektedir. 15 ders kitabındaki bilgilendirici metinlerde ortalama tümce uzunluğu 9,57'dir. Sınıf bazında bilgilendirici metinlerde sözcük uzunluğu açısından en düşük ortalama 6. sınıf ders kitaplarına aittir (8,84).

6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öyküleyici metinlerde tümce uzunluğu ortalamaları 6,15 (Pasifik 7) ila 9,44 (MEB 8) arasında değişmektedir. 15 ders kitabındaki öyküleyici metinlerde ortalama tümce uzunluğu 7,9'dur. Sınıf bazında öyküleyici metinlerde sözcük uzunluğu açısından en düşük ortalama 7. sınıf ders kitaplarına aittir (7,44).

Sözcük uzunluğu ortalaması sonuçlarına göre öyküleyici metinlerdeki sözcük uzunluğu, bilgilendirici metinlerdeki sözcük uzunluğundan fazladır (2,71; 2,68). Tümce uzunluğu ortalama sonuçlarına göre bilgilendirici metinlerdeki tümce uzunluğu, öyküleyici metinlerdeki sözcük uzunluğundan fazladır (10,55; 7,9).

Ortaöğretim 9, 10, 11, 12. sınıf Dil ve Anlatım dersi kitaplarındaki toplam 139 bilgilendirici ve öyküleyici metnin sözcük, tümce uzunluğunu ve Ateşman formülü kullanarak metinlerin okunabilirliğini tespit etmeye dayanan bir çalışmada (Erdem, 2011: 78-86), şu sonuçlara yer verilmiştir: 9. sınıf kitabındaki metinlerde sözcük uzunluğu ortalaması 2,63- tümce uzunluğu ortalaması 9,08; 10. sınıf kitabındaki metinlerde sözcük uzunluğu ortalaması 2,68- tümce uzunluğu ortalaması 8,31; 11. sınıf kitabındaki metinlerde sözcük uzunluğu ortalaması 2,74- tümce uzunluğu ortalaması 9,44; 12. sınıf kitabındaki metinlerde sözcük uzunluğu ortalaması 2,65- tümce uzunluğu ortalaması 10,50. Çalışmamız ile sözü edilen çalışma karşılaştırıldığında ilköğretim Türkçe ders kitaplarında ve ortaöğretim dil ve anlatım dersi kitaplarında yer alan metinlerin okunabilirliğini belirlemede önemli bir yer tutan sözcük uzunlukları ve tümce uzunlukları arasında düzey bakımından önemli bir farkın bulunmadığı, ortalama uzunlukların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. İki çalışmanın sonuçları değerlendirilecek olursa ana dili ders kitaplarına alınan metinlerin seçimi tema odaklı olduğu için hem ilköğretimde hem de ortaöğretimde sınıf seviyelerine göre sözcük ve tümce uzunluğu açısından kolaydan zora doğru bir seçimin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca Ateşman'ın (1997) farklı metinlerin ortalamasını verdiği Türkçe sözcük ve tümce uzunluklarının bu çalışmalarda birçok metinde birbirine yakın sayıların çıkması Türkçe anlatımın ortalama bir özelliğinden kaynaklanabileceğini düşündürmektedir.

Okunabilirlik Düzeyi ile İlgili Sonuçlar

Ateşman formülüne göre her üç sınıf için hazırlanan Türkçe ders kitaplarında 6, 7, 8. sınıfta en çok birikme orta düzeyde iken 6, 7. sınıfta en az birikme çok zor düzeyde, 8. sınıfta ise en az birikme çok kolay düzeydedir. Çok kolay düzeydeki metinlerde 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir azalma yoktur. 7. sınıftaki çok kolay düzeydeki metinlerin oranı 6. sınıftan daha yüksektir (bk. tablo 13; 14: %4,30; %8,70). Kolay düzeydeki metinlerde 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir azalma yoktur. Sekizinci sınıfta kolay düzeydeki metinlerin oranı yedinci sınıftan daha yüksektir (bk. tablo 13; 20: %33,70;

%37,17).Orta düzeydeki metinlerde 6.sınıftan 8. sınıfa doğru bir azalma yoktur. Sekizinci sınıfta orta düzeydeki metinlerin oranı yedinci sınıftan daha yüksektir (bk. tablo 13; 20: %44,57; %46,02).Zor düzeydeki metinlerde 6.sınıftan 8. sınıfa doğru bir artma görülmektedir. Çok zor düzeydeki metinlerde 6.sınıftan 8. sınıfa doğru bir artma görülmemektedir. 7. sınıftaki çok zor düzeydeki metinlerin oranı 6. sınıftan daha düşüktür (bk. tablo 6; 13: %2,15; %1,09). Bulgularda genel olarak dikkat çekici unsur 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik yönünden değişik güçlük düzeyleri ele alındığında “alt sınıftan üst sınıfa azalma ya da çoğalma dengesi”ni bozmasıdır. Yani ders kitabı hazırlayıcılarının alt sınıftan üst sınıfa doğru zorlaştırma bakımından seslem, sözcük ve tümce uzunluklarını dikkate almadıkları söylenebilir. Erdem (2011: 78-86) tarafından Ateşman formülü kullanılarak yapılan araştırmada ortaöğretim dil ve anlatım ders kitaplarındaki metinlerin ortalama okunabilirlik düzeylerinin (9. sınıf: 71,26= kolay, 10. sınıf: 66,37=orta, 11. sınıf: 63,61=orta, 12. sınıf: 67,05=orta) arasında pek fark olmadığı belirtilmiştir. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında sınıflar arasında alt sınıftan üst sınıfa okunabilirlik düzeyindeki dengesiz artma ve azalmalar, ortaöğretim dil ve anlatım dersi kitaplarında da benzer bir ilişki göstermektedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre her üç sınıf için hazırlanan Türkçe ders kitaplarında 6, 7, 8. sınıfta en çok birikme eğitsel okumadadır. Bağımsız okuma düzeyindeki metinlerde 6.sınıf ve 7. sınıfta 11'er metin vardır.6.sınıftan 8.sınıfa doğru bir azalma yoktur. Eğitsel okuma düzeyindeki metinlerde 6.sınıf ve 8. sınıfta dağılım birbirine yakınken (bk. tablo 7; 21: %63,44; %64,60) 7. sınıf dağılımı daha azdır (bk. tablo 14: %59,78) 6.sınıftan 8.sınıfa doğru bir azalma yoktur. Engelli okuma düzeyindeki metinlerde 6.sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış gözlenmektedir. Tablo 7, 14, 21 incelendiğinde Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formülüne göre 6. Sınıf ders kitaplarındaki metinlerin sadece %11,83'ü 7. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin %11,96'sı,8. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin %64,6'sı bu sınıf seviyesindedir. Bu sonuçlara göre özellikle 6. ve 7. sınıf ders kitaplarındaki metinlerin çoğu (neredeyse 1/10'u) 6ve 7. sınıftaki okurların seviyesinin üzerinde olduğu görülmektedir.

Ateşman formülüne göre bilgilendirici ve öyküleyici metinlerin okunabilirlik düzeyi karşılaştırıldığında (bk. tablo 24-25) bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeyinin öyküleyici metinlere göre daha zor olduğu belirlenmiştir; çünkü öyküleyici metinlerde her sınıf seviyesinde çok zor metin hiç bulunmazken 7. sınıf ders kitaplarının %13,79'u, 8. Sınıf ders kitaplarının sadece %2, 27'si zor düzeydedir, 6. sınıf ders kitaplarındaki hiçbir öyküleyici metin zor düzeyde değildir. Zor ve çok zor düzeyde 6. sınıf ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin yaklaşık 1/10'u, 7. Sınıftakilerin yaklaşık 1/10'u 8. sınıftakilerin ise yaklaşık ¼'ünü oluşturmaktadır. Bu sonuç Çiftçi, Çeçen ve Melanlıoğlu (2007) tarafından yapılan araştırma ile örtüşmektedir. Araştırmacılar üç 6. Sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici metinlerin %62'sinin, bilgilendirici metinlerin %18'inin kolay ya da çok kolay düzeyde olduğunu; öyküleyici metinlerin %3'ünün, bilgilendirici metinlerin ise %35'inin zor ya da çok zor düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Söz konusu çalışma 6. sınıfta okutulan ders kitaplarındaki 46 metnin okunabilirlik düzeyini Ateşman formülünü kullanarak, sözcük ve tümce uzunluğu değişkenlerine göre ölçmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre evreni oluşturan metinlerin okunabilirlik düzeylerinin zorluk derecesi bakımından farklılaştığı; öyküleyici metin türlerinde, ortalama sözcük ve tümce uzunluğunun, bilgilendirici metinlere oranla daha kısa olduğu; yani bilgilendirici metinlerin okunabilirlik düzeylerinin öyküleyici metinlere oranla daha zor olduğu görülmektedir.

Çetinkaya-Uzun formülüne göre de öyküleyici metinlerin okunabilirliği bilgilendirici metinlere göre daha kolaydır. Çünkü bilgilendirici metinler içinde bağımsız düzeyde öyküleyici metinler daha fazla, engelli düzeyde ise bilgilendirici metinler daha fazladır (bk. tablo 26-27). Bu çalışmadaki bu sonuç ile Ateşman'ın (1997) Türkçe metinler için belirttiği uzunluklar birbiriyle örtüşmektedir. Yani ilköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin seslem ve sözcük uzunluğu, öyküleyici metinlere göre daha fazladır.

ÖNERİLER

Bu çalışmanın sonuçlarına göre bilgilendirici metinlerdeki tümce uzunlukları öyküleyici metinlere göre daha uzundur. Bilgilendirici metinlerde geçen sözcüklerin öyküleyici metinlerdekine göre daha soyut ifadeler olduğunu varsayarsak bilgilendirici metinlerin anlaşılma açısından daha zor olduğunu

söyleyebiliriz. Bu bakımdan ders kitabına alınacak bilgilendirici metinlerdeki tümce uzunluklarının kısalmasının uygun olacağı görüşü ön plana çıkar.

Okunabilirlik bilindiği üzere metinlerin zorluk derecelerini sayılarla belirlemeye ve bu belirleme metnin okunabilirlik açısından zorluğunu kestirmeye yöneliktir. Bu kestirimler de seslem, sözcük ve tümce sayılarına dayanarak yapılmaktadır. Kestirimler sonucunda Türkçe ders kitaplarındaki sınıf düzeyiyle ilgili bir standart belirlenirse okunabilirlik ve anlaşılabilirlik hakkında sağlam ve net fikirler ortaya çıkar. Ancak bu işlemde önce de her sınıf seviyesi için belirlenmiş sözcüklerin sıklık dizelgeleri ve bu sözcüklerin anlaşılabilirliği üzerine geniş kapsamlı bilimsel çalışmalar yapılırsa okunabilirlik formülleri geliştirilir ve işe koşulur. Kısaca Türkçeye uygun okunabilirlik formüllerinin ve standartlarının geliştirilmesi için sözcüklerin sayıları ve anlamları üzerinde çalışmalar yapılması gerekir. Bu çalışmalar sonucunda da ders kitaplarına alınacak sözcükler seviyelere göre belirlenir ve ders kitabı yazarları metnin güçlük derecesine göre ders kitapları hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ashvind, N. S.; Johnny, L. M.; Christopher, L. C. and Angela, D. A. (2009). Readability and reading level of behavior treatment plans in intellectual disabilities. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 21: 185–194.
- Ateşman, E. (1997). Türkçede Okunabilirliğin Ölçülmesi. *AÜ TÖMER Dil Dergisi*, 58, 171-174.
- Chall, J. S. (1988). The beginning years. In. B. L. Zakalukand S. J. Samuels (eds.), *Readability: its past, present, and future*, Newark, DE: International Reading Association.
- Clifton, C.; Staub, A. and Rayner, K. (2007). Eye movements in reading words and sentences. In Roger V. Gompel, Martin Fisher, Wayne Murray and Robin L. Hill (eds.), *Eye movements: A window on mind and brain* (pp. 341–372). Amsterdam: Elsevier.
- Çeçen, M. A. ve Aydemir, F. (2011). Okul Öncesi Hikâye Kitaplarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 185-194.
- Çetinkaya, G. (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çiftçi, Ö., Çeçen, M.A. ve Melanlioğlu, D. (2009). Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 206-219.
- Deane, P., Sheehan, K. M., Sabatini, J., Futagi, Y., & Kostin, I. (2006). Differences in text structure and its implications for assessment of struggling readers. *Scientific Studies of Reading*, 10, 257–275.
- DuBay, W. H. (2004). *The principles of readability*. U.S. : Impact Information. Costa Mesa, CA.
- Erdem, C. (2011). Dil ve Anlatım Ders Kitaplarındaki Metinlerin Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Flesch, R. F. (1948). A new readability yardstick. *Journal of Applied Psychology*, 32 (3), 221-233.
- Fletcher, J.M. (2006). Measuring reading comprehension. *Scientific Studies of Reading*, 10, 323–330.
- Haynes, Anthony (2010). *The complete guide to less on planning and preparation*. New York: continuum IPG.
- Klare, G. R. (1988). The formative years. readability: *readability: its past, present, and future*, Newark, DE: International Reading Association.
- Knight-Mckenna, M. (2008). Syllable types: A strategy for reading multisyllabic words. *Teaching Exceptional Children*, 40, 18-24.
- McLaughlin, G. H. (1969). SMOG Grading - A new readability formula. *Journal of Reading*, 22, 639-646.
- Singh, J. (1995). The readability of educational materials written for parents of children with attention-deficit hyperactivity disorder. *Journal of Child and Family Studies*, 4 (2), 207-218.
- Sylvia, H. P.; Honghu, L.; Marie, N. F.; Leo, S. M. And Ron, D. H. (2009). Readability estimates for commonly used health-related quality of life surveys. *Quality of Life Research*, 18, 889–900.
- Temur, T. (2002). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Bulunan Metinler ile Öğrenci Kompozisyonlarının Okunabilirlik Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Temur, T. (2004), “Okunabilirlik (Readability) Kavramı” *Türklük Bilimi Araştırmaları*. Bahar, 13 169-180.
- Zorbaz, K. Z. (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime-Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 3 (1), 87-101.